

ЕВРОПЕЙСКИ СЪЮЗ
ЕВРОПЕЙСКИ
СОЦИАЛЕН ФОНД

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
ДОБРО УПРАВЛЕНИЕ

ПРЕПОРЪКИ И ЕКШЪН-ПЛАН ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ ЗА ОБЩИНА БОЛЯРОВО

ПРЕПОРЪКИ И ЕКШЪН-ПЛАН ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ ЗА ОБЩИНА БОЛЯРОВО

Препоръките и екшън-плана за подобряване на средата за гражданско участие са изготвени като част от Дейност 1 по Проект № BG05SFOP001-2.025-0015, с наименование „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“ финансиран по Оперативна програма „Добро управление“, съфинансиран от Европейския съюз чрез Европейския социален фонд.

Целта на проекта е да повиши сътрудничеството между администрацията, гражданите и бизнеса, да създаде условия за успешно партньорство при формиране и прилагане на публични екологични политики, както и да допринесе за открито, прозрачно и отговорно управление на политиките за нулеви отпадъци и разумните решения за разделно събиране на биоотпадъците и третиране на биоразградимите отпадъци в община Болярово. В рамките на проекта са проведени редица проучвания и анализи на гражданската ангажираност в процесите на управление и мониторинг на политиките към нулеви отпадъци и са разгледани качествени решения за събиране и третиране на биоотпадъците. Други цели на проекта са да повиши гражданското участие в местните екологични политики и доверието към работата на местната администрация.

За целите на настоящия доклад, проучихме и анализирахме резултатите от 76 анкети на граждани в община Болярово, чиято цел е да представи ясна картина за осведомеността и склонността на жителите за осъществяване на политики към нулеви отпадъци, свързани с разделното събиране и компостирането.

Анализът и препоръките, в този документ, имат за цел да подобрят средата за гражданско участие в политиките по управление на отпадъците, да предложат мерки за преминаване към нов системен подход, а именно нулеви отпадъци. Нулевите отпадъци са нов начин за разглеждане на потока с отпадъците, което налага преди всичко промяна в мисленето. Вместо употребения материал да се разглежда като отпадък, който се нуждае от депониране, изхвърлените материали се приемат за ценен ресурс, което е предпоставка за осигуряване на устойчиво управление на материалите в процеса на производство.

Водещата цел при разработването на препоръките за подобряване на средата за гражданско участие и подхода за нулеви отпадъци е да насърчи включването на гражданите, бизнеса, неправителствените организации и медиите в процеса на формулиране на политики и вземане на решения на местно ниво в сферата на управлението на отпадъците.

ПРЕПОРЪКИ ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ В ОБЩИНА БОЛЯРОВО

Чрез провеждането на анкети сред гражданите по безспорен начин се имплементира добре известна и утвърдена форма за участие на гражданите в процеса на мониторинг на политики и законодателство, упражнявани от местната власт. Целта на прилагането на тази форма на гражданско участие е да се повиши прозрачността, публичността, отчетността, доверието от страна на гражданите и бизнеса за създаване на открито и отговорно управление.

За тази цел в рамките на Проект № BG05SFOP001-2.025-0015, с наименование „Повишаване на гражданското участие в процесите на изпълнение и мониторинг на местната политика за нулеви отпадъци“ се изготвиха и попълниха 76 анкети в община Болярово, които имат за цел да предоставят информация за осведомеността на гражданите и публичната администрация върху системата за управление на отпадъците. Чрез включването на гражданите в управлението на тези процеси се изграждат стабилни взаимоотношения между публична администрация, гражданския сектор и бизнеса.

В резултат на проведените анкети, чиито резултати са детайлно представени в предходния раздел, могат да се отличат следните заключения:

- Недостатъчна материална обезпеченост на общинското звено, отговорно за управлението на отпадъците в общината – в т.ч. съдове за отпадъци, честота на сметосъбиране и сметоизвозване, и др.;
- В резултат на проведените анкети се установява 80% -ва подкрепа за въвеждане на организирана система за разделно събиране на отпадъците;
- Във връзка с горния резултат, 60% посочват, че биха изхвърляли отпадъците си разделно, ако има достатъчно контейнери за тези цел;
- 90% от анкетираните посочват битовите отпадъци като основни в тяхното домакинство;
- Почти 80% от респондентите декларират готовността си да започнат да компостират.
- Над 50% от анкетираните не са информирани относно термините „кръгова икономика“, „компостиране“ и други такива, свързани с управлението на отпадъците.

В резултат на проведените анкети между гражданите на община Болярово, могат да се обобщат следните препоръки:

- Организиране и провеждане на информационни кампании за информиране и мотивиране на обществеността чрез регулярно изготвяне и разпространение на прессъобщения, организиране на информационни дни и др.;
- Разработване на ефективен график за сметосъбиране и осигуряване на достатъчно контейнери за всяко домакинство за битови отпадъци;
- Разполагане на контейнери за разделно събиране на отпадъци в малките населени места;
- Осигуряване на достатъчно количество контейнери за разделно събиране на отпадъците и разполагането им на близко разстояние един от друг;

- Провеждане на мотивационни семинари за стимулиране на гражданите да събират и изхвърлят разделно;
- Закупуване на нова и подобрене на настоящата техника за сметосъбиране и сметоизвозване, както и закупуване на допълнителни съдове за отпадъци, с което да се модернизира и осъвремени услугата по управление на отпадъците;
- Премахване на пластмасовите контейнери за отпадъци и замяната им с качествени и издръжливи такива;
- Стриктно спазване на приложимата нормативна уредба и налагане на санкции на нарушителите;
- Създаване на система и графици за събиране и извозване на биоотпадъци в общината или предоставяне на гражданите контейнери за домашно компостиране;
- Изграждане на площадка(и) за общностно компостиране на територията на общината;
- Предоставяне на различни по вид стимули за тези, които събират и изхвърлят разделно.

Провеждането на анкети с граждани от общината като форма на гражданско участие предоставя важна информация, чийто анализ е съществен елемент от ефективните взаимоотношения между местната власт и жителите и играе ключова роля за повишаване на прозрачността, публичността, отчетността, етиката и доверието от страна на гражданите и бизнеса, за създаването на открито и отговорно управление.

В резултат на обобщението на анкетите, се установиха и открийа следните препоръки за подобряване качеството на публичната услуга :

- Лесно и бързо обслужване на гражданите и съобразяване с изискванията при прилагането на подход към нулеви отпадъци;
- Навременни действия от отговорните институции на подадените от гражданите сигнали и жалби;
- Приемане на нови нормативни правила на местно ниво и налагане на строги и възпиращи санкции за нарушителите;
- Провеждане на информационни кампании, семинари и срещи с гражданите за постигане на по-добра обществената информираност и мотивацията за прилагане на устойчиви решения за управление на отпадъците;
- Предоставяне на актуална информация на гражданите чрез използване на широкодостъпни комуникационни канали, чрез брошури и организиране на дискуссионни срещи с гражданите;
- Подобряване на материално-техническата база, предоставяне на достатъчно съдове за отпадъци и увеличаване на честотата на сметоизвозване;
- Обособяване на регламентирани места за изхвърляне, оползотворяване и депониране на отпадъци;
- Предоставяне на пълен отчет от администрацията на гражданите, който да включва препоръки и съвети;
- Въвеждане на система за организиране на биоразградими и биоотпадъци;

- Увеличаване на броя и вида на контейнерите за отпадъци, съобразно броя на населението и създаване на възможност на всяко домакинство да разполага с отделен контейнер за отпадъци;
- Поставяне на контейнери за дрехи, мебели и др. отпадъци за повторна употреба.

СЕРТИФИЦИРАНА ZERO WASTE ОБЩИНА

Като последна и най-важна препоръка е община Болярово по примера на други български общини да се включи в европейската инициатива за нулеви отпадъци, а именно ZERO WASTE EUROPE. Преминаването на Европа от линеен към кръгов модел на управление на отпадъците и ресурсите се осъществява преди всичко на местно ниво. Европейският съюз си налага смели амбиции по отношение на рециклирането и отпадъците, чрез въвеждане на план за действие Зелена сделка и преминаване към кръгова икономика 2.0, което ще доведе допълнителни стимули за държавите-членки.

За постигането на тези цели местните власти ще трябва да въведат множество промени през следващите години, за да се постигнат и приложат ефективно политиките за повторна употреба. Разделното събиране и друга важна стъпка в осъществяване на целта на Европа за неутрализиране нивото на въглерод до 2050 г., чрез ефективно рециклиране и намаляване на нивата на генериране на отпадъци, което ще улесни постепенното премахване на изхвърлянето на отпадъци в депата и последващото им изгаряне.

Новото законодателство на ЕС е в синхрон с желанието на гражданите за нуждата от промяна и преминаване към кръгова икономика, която същевременно ще доведе до опазване на околната среда и стимулиране на местната икономика. Градовете и общините са основната движеща сила на движението към нулеви отпадъци, чрез проучване на нови модели на потребление, проектиране на системи със затворен цикъл, пилотни методи за предотвратяване на отпадъците и чрез обединяване на общностите в прилагането на тези политики.

Част от основните критерии, които община Болярово трябва да покрие за кандидатстване за община с нулеви отпадъци са изброени по-долу, а пълният списък може да се намери на <https://www.missionzeroacademy.eu> и <https://zerowasteurope.eu> :

- Общината въвежда система за разделно събиране, която:
 - обхваща най-малко 5 вида от основните отпадъчни потоци;
 - е в състояние да постигне най-малко националните цели за рециклиране за всеки конкретен отпадъчен поток до определен срок, или 75%, в случай че няма нормативно определени цели;
 - е в състояние да постигне нива на нежелани примеси под 10% до определен срок.
- Общината събира разделно отпадъците, образувани на нейна територия, според горепосочените изисквания.
- Общината прилага програма за управление на биоразградими отпадъци, която е в състояние да постигне минималните стандарти, определени от национални или европейски регулации.

- Общината разполага със система за разделно събиране на отпадъчни предмети и материали, за които не е възможно събирането от точката на образуване (напр. поради разходи или риск).
- Общината непрекъснато наблюдава и събира данни относно количеството на образуваните отпадъци, рециклирането и въздействието на общинските мерки за предотвратяване на отпадъците. Тези данни се използват за оценка на напредъка по плана за нулеви отпадъци и за сведение в процеса на вземане на решения.
- Общината редовно провежда анализи за проучване на фракцията на остатъчните отпадъци и оповестява публично резултатите.
- Общината въвежда икономически стимули за гражданите и бизнеса да намаляват отпадъците си, така че който изхвърля повече отпадъци, плаща повече.
- Общината насърчава активното участие на местните жители в програми и предизвикателства за домакинства с нулеви отпадъци.
- Общината създава и изпълнява план за предотвратяване на отпадъците на улицата.
- Общината улеснява и подкрепя разнообразни мерки за предотвратяване на отпадъците, които се прилагат в местната общност от по-широк кръг участници.
- Общината редовно информира своето население за напредъка, целите и действията по плана за нулеви отпадъци. На жителите следва да се предоставя информация относно всички промени в управлението на отпадъците, които ги засягат.
- Общината разработва нарочни комуникационни материали и внедрява дейности за повишаване на осведомеността относно нулевите отпадъци в местните училища и детски градини.
- Общината изгражда връзки и мрежи с общини от цяла Европа и света за споделяне знания и най-добри практики за нулеви отпадъци.

Присъединяването на община Болярово към тази огромна европейска мрежа от над 400 общини би допринесло не само за налагането на иновативни методи за управление на отпадъците, за увеличаване на гражданското участие в процесите на управление, но и за по-ефективно управление на ресурсите, допълнителни стимули от ЕС и засилване местната икономика. Покриването на критериите за получаване на сертификат за община с нулеви отпадъци би било невъзможно без ефективно гражданско участие, в т.ч. допитвания, заимстване на идеи, граждански мониторинг и други.

ЕКШЪН-ПЛАН ЗА ГРАЖДАНСКО УЧАСТИЕ В ОБЩИНСКИТЕ ПОЛИТИКИ ЗА УПРАВЛЕНИЕ НА ОТПАДЪЦИТЕ

Включването на гражданите във формирането, прилагането и наблюдението на публичните политики е от съществено значение за икономическото и социално развитие и благоденствието на едно общество. От ключово значение е гражданското участие на всички нива на вземане на решения и изработване на публични политики, което е гарант за прозрачно и отговорно управление. Във всеки един от етапите на вземане на решения трябва да се създадат нормативни условия и мотивация за включване, за взаимодействие между местната администрация и гражданите и за реален резултат от него. За да се гарантира активното гражданско участие, е необходимо гражданите да виждат реален резултат от включването си.

Ефективното гражданско участие е от съществено значение за качествено и екологично управление на политиките за преминаване към нулеви отпадъци и кръгова икономика. В рамките на дейността екшън-планът за подобряване на средата за гражданско участие в политиката по управление на отпадъците е систематизирани в следните групи, както следва:

1. Подобряване на средата за гражданско участие;
2. Изграждане на устойчив капацитет на гражданския сектор и администрацията относно формиране, прилагане и наблюдение на политиките по управление на отпадъците;
3. Изграждане на успешни комуникационни умения и модели за работа на гражданския сектор и общинската администрация с обществеността.

1. Препоръките, насочени към цялостно подобряване на средата за гражданско участие

- **Сключването на споразумения за сътрудничество между неправителствените организации и местните власти.** Така ще се подпомогне работата между представителите на третия сектор и местната власт относно въпросите от взаимен интерес и възможните области на взаимна подкрепа и сътрудничество. Ползите от сключването на такива споразумения са несъмнени и могат да бъдат както повече възможности и ползи за местната общност, подпомагане на целите и каузите на организациите, подобряване на партньорството чрез тясно сътрудничество с местната власт, така и по-добро и ефективно използване на външното финансиране, включване на местните групи в по-добро общностно планиране и др.
- **Създаване на Консултативен съвет по управление на отпадъците в община Болярово.** Съветът ще бъде устойчива структура, която заседава регулярно и ще бъде водеща при обсъждането и решаването на конкретни проблеми. Консултативният съвет трябва да включва представители на всички заинтересовани

страни на местно ниво – представители на местната власт, на централната администрация, на доставчиците на услугите, свързани с управление на отпадъците, на браншови организации, екологични неправителствени организации, училища и детски градини, граждани адвокатска колегия, медии. В него ще се обсъждат редица проблеми, свързани с отпадъците, ще се отправят са препоръки и ще се предлагат решения за по-качествена среда в общината. Така на заинтересованите страни се дава възможност да участват в процесите на формиране на публичната политика по управление на отпадъците, но също и при наблюдението и контролът над изпълнението ѝ, както и при вземане на решения за разходване на публично финансиране за решаване на проблема с отпадъците. Позитивите от подобна структура са несъмнени и постоянното ѝ функциониране ще допринесе както за подобряване средата за активно гражданство, така и за повишаване качеството на публичната услуга по управление на отпадъците. Препоръчва се да се потърси община Свиленград с цел съвети за успешното имплементиране на такъв съвет.

- **Създаване на специализирано звено към общината за връзки със структурите на гражданското общество.** То ще подпомага взаимодействието между неправителствения сектор и местната власт. Този отдел ще съдейства за подобряване на комуникацията между гражданския сектор и местната власт, като по този начин се изграждат отношения на доверие и партньорство между двете страни. Звеното следва да разполага с актуална информация за състоянието на гражданския сектор на местно ниво, за действащите финансиращи програми, за различни инициативи и възможности за включване.
- **Създаване на специализиран отдел за съветване и информиране на гражданите.** Този отдел ще предоставя безплатни, конфиденциални, безпристрастни и независими съвети на граждани, отнасящи се до всички аспекти на техния живот. Отделът получава подкрепа от местните власти, местния бизнес, донорски организации или дарения на граждани. Експертната помощ се предоставя от служители на администрацията, специалисти в различни области, подпомагани от доброволци.

2. Препоръки за изграждане на устойчив капацитет на гражданския сектор и администрацията относно формиране, прилагане и наблюдение на политиките по управление на отпадъците

- **Повишаване на образованието и информираността, както на гражданите, така и на администрацията за начина на функциониране на гражданското общество и практическите форми на гражданско участие.** Това се постига чрез провеждането на множество информационни срещи, разпространение на прессъобщения в средствата за масова информация, организиране и провеждане на открити уроци и обучения в учебните заведения, активно използване на социалните медии. От друга страна, необходимо е да се променят и нагласите на администрацията относно значимостта на процеса по въвличане на гражданите, така че тяхното включване да не е само формално спазване на процедурата.

- **Регулярно провеждане на обучителни и други форми за квалификация и повишаване капацитета на администрацията относно нормативната уредба.** даваща право на гражданите за пряко участие във формирането, изпълнението и наблюдението на публични политики, в т.ч. политиката по управление на отпадъците. Препоръчително е служителите на администрацията периодично да преминават през обучения, по време на които да им се предоставя достатъчно информация за важността на гражданското участие в управлението и за различните механизми за реално въвличане на гражданите в процесите на формиране, прилагане и наблюдение на публични политики.
 - **Регулярно провеждане на обучителни и други форми за квалификация и повишаване капацитета на гражданските организации относно нормативната уредба,** даваща право на гражданите за пряко участие във формирането, изпълнението и наблюдението на публични политики, в т.ч. политиката по управление на отпадъците. Периодичното провеждане на обучителни форуми, на които да се запознават участващите граждански организации с актуалната нормативна уредба, да се разискват конкретни казуси и практически случаи, ще създаде една благоприятна обществена нагласа и ще даде път на повече граждански инициативи. Необходимо е да се повиши капацитета както на публичната администрация, така и на третия сектор по отношение на възможностите за въвличането му в прякото управление. От ключово значение е осъзнаването на съществената роля на гражданите в двустранния процес и превръщането им в активен участник, който реално изпълнява функцията си на коректив на администрацията.
- 3. Препоръки за изграждане на успешни комуникационни умения и модели за работа на гражданския сектор и общинската администрация с обществеността**
- **Разработване на цялостна комуникационна стратегия, в която има специален раздел, посветен на управлението на отпадъците.** Така ще се подобри комуникацията между местната администрация и гражданите, за да могат последните да преценяват важността на проблемите и на решенията, които предстои да бъдат взети, както и възможните форми на пряко участие на гражданите в този процес със специален фокус върху управлението на отпадъците.
 - **Периодично провеждане на обучения за изграждане на успешни комуникационни умения и модели за работа, както вътре в администрацията, така и в гражданския сектор.** В идеалния случай, обученията могат да са със съвместното участие на двете страни. Обученията следва да включват съвременни и утвърдени форми за представяне и обмен на информация, неформални подходи с цел изграждане на екипност, устойчиво партньорство и добиване на ефективни комуникационни умения.

- **Гарантиране на прозрачността, откритостта и спазването на етични норми.**
В публичната политика по управление на отпадъците, включваща събирането, рециклирането, депонирането, както и отчет за количествата събран и преработен отпадък от гражданите и чрез осигуряване на наблюдение и контрол над изпълнението, се предоставят реални възможности за фактическото включване на гражданите в различните етапи от процеса на взимане на решения, а не формално изпълнение на заложените изисквания.

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Гражданското участие трябва да се възприема от всички участници в процеса на вземане на решения, като предпоставка за по-ефективни действия и възможност за реално влияние, а не само като формално изпълнение на процедурата. Поради това на местно ниво е необходимо да се предприемат редица действия с цел гарантиране и използване на възможностите на гражданското общество в процеса на взимане на решения. Целта на гражданско участие е да се повиши прозрачността, публичността, отчетността, доверието от страна на гражданите и бизнеса за създаване на открито и отговорно управление. Пълноценното включване на обществеността в този процес се гарантира чрез различни форми: предоставяне на достъп до информация, осигуряване на по-добра осведоменост относно публичните политики, реално включване на гражданите при провеждане на обществени консултации и обсъждания на теми от значим обществен интерес и др. Прякото участие на гражданите в процеса на взимане на решения и правене на политики е принос към демократичното и качествено местно самоуправление.

Проучването на добри практики на национално и световно ниво показват важността на гражданското участие в политиките и процесите за достигане до „нулеви отпадъци“. В България разбирането на важността за разделно събиране на отпадъците, рециклиране, компостиране, нулеви отпадъци и кръгова икономика е много ниско. Това е показано и в анкетите, проведени по време на изпълнение на дейностите по проекта. Примерите, обаче, показват, че при една правилно насочена комуникационна стратегия, то „зеленото“ послание може да достигне до правилните хора, а веднъж достигне ли до тях, те могат да повлияят на най-близкото си обкръжение и така колелото да се завърти.

Въвличането на гражданите в политиките за управление на отпадъците в общините може да донесе само позитиви. Дали това ще бъдат иновативни идеи, ноу-хау, гражданска активност или много други примери, всички те ще подобрят работата на местната администрация. Обмяната на опит с по-напреднали в управлението на отпадъци общини също е важна, тъй като всеки е готов да сподели добрия си опит за нещо, което ще спомогне опазването на околната среда и ще подобри качеството на живот.